

la propietat, una sola explotació unitària, una cèl·lula del món rural. Amb la gran expansió dels segles XVII i XVIII, que coincidir amb creixements demogràfics, s'alçaren masos en llocs inversemblants, en repeus de cingle, sense gairebé terra de conreu. Amb la millora de les condicions de vida al pla (compreses l'educació i la sanitat), molts d'aquests nuclis aïllats s'abandonaren; també hi contribuï l'allunyament físic de bona part dels propietaris que, en practicar l'absentisme, trastocaren el sentit primigeni del mas. "La despoblació rural a les masies del Collsacabra", de Quirze Parés, és una obra d'una enorme magnitud i no sols pel volum de pàgines. El detall, comptant-hi els mapes, és benedictí i l'autor coneix la zona pam a pam. Se'n poden treure moltes lliçons...

Darrerament molts masos s'han reconstruït com a segona residència, per bé que no gaires han conservat els conreus i menys les pastures... Les grans pairalies de Catalunya —aïllades o dins el poble— van trobar en el text de Marc Aureli Vila i les fotografies de Montserrat Sagarra dos bons pedagogs que cristal·litzaren en l'obra "La casa rural a Catalunya". Tanmateix, aquest retorn a les masies no té gaire a veure amb una literatura que, sobretot al segle XIX, n'exaltava les essències i idealitzava el mas rural, sense te-

niat rigor científic, desmitificar certs enaltiments literaris i remarcar la importància de les masies en certes guerres.

Signe d'identitat

El mas és, doncs, una fita històrica, un dels signes d'identitat catalana i alhora una institució econòmica i jurídica mil·lenària. Però, com ha remarcat Terradas, no s'ha d'identificar mai amb ruralisme inculte: "La incultura és un altre tòpic desencertat —escriu— que queda destruït si es revisa el que els saqueigs, els arruïnament i la deixadesa" han representat per a les masies a través de les guerres. ¿Quants llibres de memòries, dietaris, llibres antics, pergamins, etc., no han desaparegut per culpa de tanta barbàrie col·lectiva? Ben recentment, Antoni Simon i Antoni Pladevall han exhumat un manuscrit del Mas de la Guàrdia, a l'Esquirol, sota el títol de "Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII", ple de lliçons històriques i fins culturals de l'època de la Guerra dels Segadors.

La cultura de l'estadant del mas és, de vegades, superior a la del pagès del poble. Perquè viu més de prop el pas del temps, el cicle de la natura. No ha de sortir del poble

per anar al camp, al tros. Ja hi és quan passa l'eixida, la llinda. L'home del mas sap més que ningú l'art d'esporgar, els avisos del sol i de la lluna, els signes dels vents i de la pluja, els noms de les plantes i de les bestioles, potser l'art d'alçar margenes o de fer pous d'aigua... I sovint conserva formes lingüístiques molt genuïnes. Josep Sebastià Pons em deia fa vint-i-cinc anys que el lloc on el català havia resistit més l'ofensiva implacable del francès era als masos del Rosselló. Josep Pla va escriure la majoria dels seus llibres al Mas Pla, de Llofriu. La Sala, gran pairalia de Viladrau, era el lloc d'origen del llegendari bandoler Serrallonga. Sant Bernat Calbó va néixer al mas medieval que duu el seu nom a Vila-seca de Solcina (ara Vila-seca i Salou). Verdguer

va escriure alguns dels seus bons llibres en una masia de la plana de Vic. Jaume Bofill i Mates immortalitzà la masia de Liors o Liost, al Montseny, i n'incorporà el nom al seu pseudònim. Joan Miró passava llargues temporades en una masia de Mont-roig. Tàpies fa el mateix en una altra de Campins, encara més antiga...

Si moltes masies s'han salvat gràcies a la institució de l'hereu que evita el minifundisme, algun dia caldrà estudiar la influència cultural d'alguns grans hereus cultivats.

El mas és a Catalunya un entreforc de camins, un llevat de cultura antiga i un recer on de vegades la història agafa un protagonisme insospitat.

ALBERT MANENT

EN algunes ocasions, parlant amb amics, m'he atrevit a dir-los que ens caldria redefinir, avui, què vol dir exactament ésser de dretes o d'esquerres. Els meus interlocutors, en general, han reaccionat amb una mena d'estupor, com si la qüestió fos òbvia, claríssima. Segons ells (i simplificant per fer-se entenedors), ésser de dretes significa una tendència cap al conservadorisme, i ésser d'esquerres voldria expressar inclinació pel progressisme.

Ho trobo massa senzill, les coses són més complicades que no sembla. Sense comptar que molts de nosaltres hem conegut gent classificada com de dretes i que mostren un esperit obert. I al contrari: gent que proclama el seu esquerranisme i, en canvi, són més aviat tancats, a vegades fins i tot a frec d'espurnes reaccionàries. És clar que això afecta més a individus que no pas a ideologies.

Però hi ha més que tot això. És innegable una crisi profunda en els partits polítics, tant els d'es-

L'imminent segle XXI

guerra com els de dreta. Hi ha moments en els quals sembla que els falti l'alè, com si tan sols els preocupés d'anar cedint parcel·les a un espai de centre que tampoc no s'acaba de perfilar. És una mala cosa per a una democràcia que intenta consolidar-se amb penes i treballs, encerclada per serioses amenaces.

D'altra banda, fa l'efecte que els models ideològics es troben ancorats en un passat que ja no subministra elements per a mantenir i renovar entusiasmes. Vivim d'esquememes i d'anàlisis pretèrits, no acabem d'assimilar que ens trobem a l'inici d'una nova era, en un dels canvis més espectaculars que registra la història de la humanitat. Es podria dir que ho haurem de revisar tot, i provar d'assumir una transformació que condicionarà gairebé tots els aspectes de la nostra vida.

La mateixa crisi que travessen

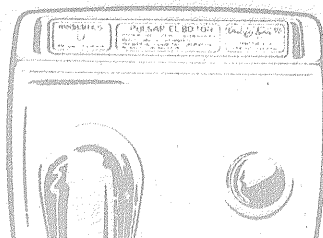
els partits socialistes i comunistes, de base marxista, caldria estudiar-la sota una nova llum. Si visqués avui, Karl Marx probablement tornaria a trencar amb les condicions idealistes anteriors per proposar una nova concepció científica de la història. Que és allò que encara no sabem fer nosaltres, davant la revolució tecnològica que ens aclapara. Aquell treball alienant que sotmetia l'home a una explotació angoixosa en les grans fàbriques, actualment —i en una progressió que no cessa— es va confiant a les màquines. Això no és una utopia ni un argument de ciència ficció. És una realitat que no podem ignorar, perquè ja ens afecta a tots d'una manera o altra. La plusvàlua, el valor que crea l'obrer per damunt del seu rendiment de treball, l'anem deixant a càrrec de robots. Aleshores, hem de creure que els robots constitueixen una nova classe a tenir en

compte en la lluita? En tot cas, no tothom considera que es tracti d'un afer banal: ha sorgit una escola, anomenada en alguns indrets "filosofia de l'oci", que ja es comença a preocupar pel que farem de la persona humana quan només calgui la seva participació directa en el treball durant un parell de dies per setmana.

El mal és que, per ara, ningú (que jo sàpiga) no preveu que els robots arribin a votar. Ni, si es produïa aquest cas, qui els programaria. Per augmentar el desconcert, ens anuncien amb triumfalisme l'adveniment dels ordinadors de la quarta generació, que pensaran i prendran decisions pel seu compte. Ja cal que ens mantinguem atents, perquè la lluita de classes pot derivar en unes complicacions insospitades. Qui sap si en un futur no gaire llunyà, obrers i burgesos no s'hauran d'unir per defensar-se dels circuits integrats.

PERE CALDERS

AHORRE UN 90%
en sus lavabos

ESCUELA DE ADMINISTRACION DE EMPRESAS
CURSO SUPERIOR DE